

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

Факультет психології

Кафедра педагогічної та вікової психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи

_____ (проф. Чернецький С. О.)

“ _____ ” _____ 2013 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

_____ ПП 3.02 Психологія травмуючих ситуацій _____

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки 6.030102 – психологія, 6.010105 – корекційна освіта _____

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність 7.03010201 – психологія, 7.01010501 – корекційна освіта _____

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____

(назва спеціалізації)

факультет/центр _____ психології _____

(назва факультету/центру)

Дніпропетровськ – 2013 рік

Робоча програма «Психологія травмуючих ситуацій» для студентів за напрямом підготовки 6.030102 – Психологія, 6.010105 – Корекційна освіта спеціальностями 7.03010201 – Психологія, 7.01010501 – Корекційна освіта «22» травня 2013 року – 12 с.

Розробники: Байер О. О., кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогічної та вікової психології

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогічної та вікової психології

Протокол від «22» травня 2013 року № 14

Завідувач кафедри педагогічної та вікової психології

_____ (Носенко Е. Л.)
«22» травня 2013 року

Схвалено науково-методичною комісією за напрямом підготовки/спеціальністю 6.030102 – Психологія

Протокол від «3» червня 2013 року № 2

Голова _____ (Волков Д. С.)
«3» червня 2013 року

Схвалено Вченою радою факультету психології

Протокол від «27» червня 2013 року № 12

Голова _____ (Волков Д. С.)
«27» червня 2013 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 0301 соціально-політичні науки	<u>Нормативна</u> (за вибором)	
	Напрямок підготовки 6.030102 – Психологія 6.010105 – корекційна освіта		
Модулів –1	Спеціальність (професійне спрямування): 7.03010201 – психологія, 7.01010501 – корекційна освіта	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 4		5-й	5-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання -		Семестр	
Загальна кількість годин - 108		9-й	9-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 5,5	Освітньо-кваліфікаційний рівень: спеціаліст	Лекції	
		18 год.	3 год.
		Практичні, семінарські	
		18 год.	3 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		72 год.	30 год.
		Індивідуальні завдання: -	
		Вид контролю: екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 1/3

для заочної форми навчання – 1/5

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни. Стрімкі темпи науково-технічного розвитку, динамізм соціальних процесів, оновлення морально-ціннісних орієнтирів, екологічна криза і, насамкінець, тиск есхатологічних пророкувань – усе це зумовлює психологічне навантаження, викликає депресію, стрес та особистісну кризу як планетарну хворобу ХХ століття. Поряд з соціо-технологічними, в механізмі кризових станів людини потужними є і фактори соціально-психологічного, педагогічного та особистісного характеру, що створює психологічне напруження, спричиняє кризові стани особистості в її життєвій долі. Чи можна запобігти виникненню кризового стану, як допомогти дітям і молоді у кризових ситуаціях – ці і інші питання розглядають в запропонованому курсі „Психологія травмуючих ситуацій”.

Завданням дисципліни є оволодіння студентами теоретичними та практичними навичками розпізнавання життєвих криз особистості та надання психологічної підтримки та кваліфікованої допомоги людям, що опинилися в скрутних життєвих ситуаціях.

Дисципліна „ Психологія травмуючих ситуацій ” викладається студентам на 5 курсі (ІХ семестрі), тобто на заключному етапі отримання освітньо-кваліфікаційного рівня „спеціаліст” («магістр») і базується безпосередньо на знаннях та навичках, отриманих при вивченні дисциплін на попередніх курсах, а саме спец практикуму з медичної психології, роботи в клініках соматичних та психічних захворювань, вікової психології, практичної діагностики та корекції психічного розвитку людини.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- специфічні ознаки кризової ситуації у житті людини;
- типологію життєвих криз особистості та критерії її побудування;
- основні психологічні теорії стосовно переживання людини кризового стану;
- термінологію, яка вживається для опису перебігу кризових станів;
- сутність криз, що вивчаються в рамках курсу;
- принципи психологічної допомоги людині в кризових станах різних типів.

вміти:

- користуватись отриманими базовими теоретичними положеннями для здійснення психологічного аналізу криз розвитку та ситуативних криз;
- враховувати витоки (причини) і специфіку різних типів криз у побудуванні системи заходів, спрямованих на реадaptaцію людини у стані життєвої кризи;
- надати первинну психологічну підтримку та допомогу людям, що опинилися в скрутних життєвих обставинах.

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Загальне уявлення про життєві кризи.

ТЕМА 1. Загальне уявлення про поняття „криза” в психології. Поняття психологічного здоров’я та гармонійної особистості. Психологічне розуміння понять „ситуація”, „картина світу”, „криза”. Типологічний аналіз та класифікація життєвих криз. Умови виникнення життєвих криз.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Кризи особистісного розвитку.

ТЕМА 2. Специфіка вікових криз. Криза народження. Кризи дитячого та підліткового віку. Криза середнього віку. Криза „Я-інтеграції“ прихильного віку.

ТЕМА 3. Психологія гомосексуалізму. Гендерні стереотипи. Квір-теорія. Усвідомлення власної гомосексуальності як криза ідентичності. Психологічний профіль гея. Психологічні особливості однополых пар.

ТЕМА 4. Віктимність. Поняття жертви злочину. Віктимологія. Віктимні внутрішньоособистісні конфлікти. Віктимні синдроми, віктимні фобії, віктимні ілюзії. Психологічні наслідки віктимізації.

ТЕМА 5. Суїцид. Суїцид як складний психологічний феномен вітчизняної та зарубіжної психології. Суїцид та особистість – специфіка взаємовідносин. Соціально-психологічна дезадаптація як основа суїцидальної поведінки.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Кризи, викликані зовнішніми чинниками.

ТЕМА 6. Особливості консультування ВІЛ-інфікованих та хворих на СНІД. Специфіка соціальних особливостей захворювання. Основні психогенні реакції в період захворювання. Особливості психологічної допомоги ВІЛ-інфікованим та хворим на СНІД. Специфіка консультування на різних етапах захворювання.

ТЕМА 7. Психологія війни. Психологія тероризму. Психологія природних катастроф. Посттравматична стресова реакція. Психологічні проблеми учасників бойових дій, свідків природних катастроф та терористичних актів. Психологія паніки.

ТЕМА 8. Термінальний період у житті людини. Поняття „термінальності” в психології. Динаміка переживання термінальних станів. Специфіка життєвої кризи в період термінальних захворювань.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. Кризи професійної діяльності особистості.

ТЕМА 9. Професійне вигорання та емоційне вигорання. Успіх як криза. „Зіркова хвороба”. Психологія безробіття.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Загальне уявлення про життєві кризи.												
Тема 1. Загальне уявлення про поняття „криза” в психології.	13	2	2			9	6	1	1			4
Разом за змістовим модулем 1	13	2	2			9	6	1	1			4
Змістовий модуль 2. Кризи особистісного розвитку.												
Тема 2. Специфіка вікових криз.	6	2	2			2	8	1	1			6
Тема 3. Психологія гомосексуалізму.	6	2	2			2						
Тема 4. Віктимність.	10	2	2			6						
Тема 5. Суїцид.	13	2	2			9						

Разом за змістовим модулем 2	35	8	8			19	8	1	1			6
Змістовий модуль 3. Кризи, викликані зовнішніми чинниками.												
Тема 6. Особливості консультування ВІЛ-інфікованих та хворих на СНІД.	6	2	2			2	11	1	1			9
Тема 7. Психологія війни. Психологія тероризму. Психологія природних катастроф.	27	2	2			23						
Тема 8. Термінальний період у житті людини.	14	2	2			10						
Разом за змістовим модулем 3	47	6	6			33	11	1	1			9
Змістовий модуль 4. Кризи професійної діяльності особистості.												
Тема 9. Професійне вигорання та емоційне вигорання. Успіх як криза. „Зіркова хвороба”. Психологія безробіття.	13	2	2			9	11					11
Разом за змістовим модулем 4	13	2	2			9	11					11
Усього годин	108	18	18			72	36	3	3			30

5. Теми семінарських занять

Семінарські заняття не передбачені.

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва	Кількість годин
1.	Загальне уявлення про поняття „криза” в психології.	2
2.	Специфіка вікових криз.	2
3.	Психологічне консультування клієнтів гомосексуальної орієнтації.	2
4.	Сектантство як приклад віктимності особистості.	2
5.	Тренінгові заняття з превенції суїциду.	2
6.	Особливості консультування ВІЛ-інфікованих та хворих на СНІД.	2
7.	Базові принципи терапії посттравматичних стресових розладів.	2
8.	Психотерапія онкологічних хворих.	2
9.	Специфіка психологічної допомоги в рамках професійної середи клієнта.	2

Усього: 18 годин

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва	годин
I.	Підготовка до теоретичних питань: Загальне уявлення про життєві кризи. Загальне уявлення про поняття „криза” в психології. Специфіка вікових криз. Психологічне консультування клієнтів гомосексуальної орієнтації. Сектантство як приклад віктимності особистості. Тренінгові заняття з превенції суїциду. Особливості консультування ВІЛ-інфікованих та хворих на СНІД. Базові принципи терапії посттравматичних стресових розладів. Психотерапія онкологічних хворих. Специфіка психологічної допомоги в рамках професійної середі клієнта.	20
II.	Підготовка до практичних занять: - оформлення розгорнутої відповіді на поставлене питання; - інтерв'ю із людиною, яка пережила життєву кризу, його психологічний аналіз та рекомендації до психологічної допомоги.	28 20
III.	Підготовка до КНР	4

Усього: 72 години

9. Індивідуальні завдання

Контрольна робота у вигляді тестів.

10. Методи навчання

Словесні (лекція, бесіди, дискусії); **Наочні** (демонстрація, ілюстрація); **Практичні** (самостійна робота, індивідуальна робота); **Проблемні** (проблемне викладання, частково-пошукове); **Інтерактивні** (евристична бесіда, проблемна лекція, лекція-презентація, методи з використанням мультимедійних технологій).

11. Методи контролю

Практична контрольна перевірка (синтезована – узагальнена перевірка знань, умінь, навичок; ймовірна – перевірка всієї системи знань); **Тестовий метод**; **Програмований метод**; **Підсумковий** (екзамен проводиться методами письмової роботи; Тестування); **Взаємоконтроль**; **Самоконтроль**; **Самооцінка**.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	Змістовий модуль 4	Підсумковий тест (екзамен)	Сума
10	20	20	10	40	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
0-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	F*	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

* виставляється тільки якщо екзамен складений комісією.

13. Методичне забезпечення

1. Життєві кризи особистості: навальний посібник / О. О. Байєр. – Д.: РВВ ДНУ, 2010. – 244 с.
2. Життєві кризи особистості: науково-методичний посібник: у 2 частинах. – К.: ІЗМН, 1998.
3. Лыткин В.М., Шамрей В.К., Койстрик К.Н. Посттравматические стрессовые расстройства. – СПб.: ВМедА, 1999. – 91с.
4. Методическое пособие по работе с посттравматическими стрессовыми расстройствами. – СПб.: Гармония, 2001. – 105с.
5. Методичні вказівки до самостійної роботи студентів з курсу «Життєві кризи особистості» / укл. Байєр О. О. – Д.: РВВ ДНУ, 2008. – 46 с.
6. Романова Е.В., Потемкина О.Ф. Графические методы в психологической диагностике. – М.: Дидакт, 1992. – 278с.

14. Рекомендована література

Базова

1. Александров Е.О. Взорванный мозг. Посттравматическое стрессовое расстройство. Клиника и лечение. – Новосибирск: Сибвузиздат, 2001. – 160с.
2. Анциферова Л.И. Личность в трудных жизненных условиях: переосмысление, преобразование ситуации и психологическая защита // Психологический журнал. – 1994. – Т.15. – №1. – С. 3-18.

3. Василюк Ф.Е. Психология переживания. Анализ преодоления критических ситуаций. – М.: Изд-во МГУ, 1984. – 200с.
4. Життєві кризи особистості: науково-методичний посібник: у 2 частинах. – К.: ІЗМН, 1998.
5. Калшед Д. Внутренний мир травмы. М.: Академический проект, 2001. – 305с.
6. Китаев-Смык Л.А. Психология стресса. – М.: Наука, 1983. – 368с.
7. Колодзин Б. Как жить после психической травмы. – М.: Медицина, 1992. – 95с.
8. Литвинцев С.В., Кузнецов О.Н. Психологические факторы формирования и течения стрессогенных расстройств у участников афганской войны // Вестник психотерапии. – 1996.– №3 (8). – С.46-60.
9. Лыткин В.М., Шамрей В.К., Койстрик К.Н. Посттравматические стрессовые расстройства. – СПб.: ВМедА, 1999. – 91с.
10. Магомед-Эминов М.Ш. Личность и экстремальная жизненная ситуация // Вестник МГУ, Сер.14. Психология. – 1996. – Т.17. – №1. – С.26-35.
11. Маклаков А.Г. Личностный адаптационный потенциал: его мобилизация и прогнозирование в экстремальных условиях // Психологический журнал. – 2001 г., Т.22, №1. – С. 16-24.
12. Методическое пособие по работе с посттравматическими стрессовыми расстройствами. – СПб.: Гармония, 2001. – 105с.
13. Психологія життєвої кризи / Відп. ред. Титаренко Т.М.. – К.: Агропромвидав України, 1998. – 348с.
14. Пуховский Н.Н. Психопатологические последствия чрезвычайных ситуаций. – М.: Академический проект, 2000. – 286с.
15. Пушкарёв А.Л., Доморацкий В.А., Гордеева Е.Г. Посттравматическое стрессовое расстройство: диагностика, психофармакотерапия, психотерапия.– М.: Издательство Института психотерапии, 2000.–128с.
16. Романова Е.В., Потемкина О.Ф. Графические методы в психологической диагностике. – М.: Дидакт, 1992. – 278с.
17. Селье Г. Очерки об адаптационном синдроме. – М.: Медгиз, 1960. – 185с.
18. Семичов С.Б. Предболезненные психические расстройства. – М.: Медицина, 1987. – 184с.
19. Соловьёв И.В. Посттравматический стрессовый синдром: причины, условия, последствия. Оказание психологической помощи и психореабилитация. – М., 2000г. – 111с.
20. Тарабрина Н.В. Практикум по психологии посттравматического стресса. – СПб.: Питер, 2001. – 272с.
21. Тарабрина Н.В. Психологические последствия войны // Психологическое обозрение. – 1996. – №1 (2). – С.26-29.
22. Титаренко Т.М. Испытание кризисом. Одиссея преодоления / Т.М.Титаренко. – К.: Людопринт Україна, 2009. – 277 с.
23. Черепанова Е.М. Психологический стресс. – М.: Изд-во МГУ, 1996. – 94с.
24. Эриксон Э.Г. Идентичность: юность и кризис. – М.: Прогресс, 1996. – 344с.

Допоміжна

1. Апчел В.Я., Цыган В.Н. Стресс и стрессоустойчивость человека. – СПб.: ВМедА, 1999. – 86с.
2. Гурвич И.Н. Социальная психология здоровья. – СПб.: Изд-во СПбГУ, 1999. – 1023с.
3. Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики, 2-е изд. – М.: Мысль, 1965. – 572с.
4. Марищук В.Л., Евдокимов В.И. – Поведение и саморегуляция человека в условиях стресса. – СПб.: Издательский Дом "Сентябрь", 2001. – 260с.
5. Никифоров Г.С., Августова Л.И. Проблемы профессионального здоровья: исторический аспект // Психология здоровья: Учебник для вузов / Под ред. Г.С.Никифорова.- СПб.: Питер, 2003. – С. 481-507.
6. Собчик Л.Н. Введение в психологию индивидуальности. – М.: Институт прикладной психологии, 1998. – 512с.

15. Інформаційні ресурси

1. Виктимология: проект организации „Відродження” /www.victimology.org.ua/.
2. Российская лекотека /<http://www.lekoteka.ru/>.
3. Сайт ассоциации онкопсихологов /<http://www.oncopsychology.ru/>.
4. Сеть снижения вреда /<http://www.ccehrn.org/index.php?Lang=898/>.
5. Україно-Американське Бюро захисти прав человека /<http://humanrights.kiev.ua/>.